

művelt nemzetének nyelvére. A legnagyobb magyar lírai költő, hozzáfogható kevés akad a világirodalomban is. Költészetének főjellemvonása: tősgyökeres magyarsága. Dalaival meg-nemesítette a magyar népdalt. Családi költészetével új irányt hozott költészetünkbe. A költészet számára fölfedezte az Alföldet. Szerelmi költeményei utolérhetetlen alkotások. 26 éves korában mint a világirodalom egyik legnagyobb alakja halt meg, — hogy költészete által örökre ott éljen az emberiség szívében.

III. *Összefoglalás.* Petőfi élete, költészete, méltatása rövid összefoglalása.

b) Házi feladat: Keressenek tősgyökeres mondásokat Petőfi költeményeiben.

1940. október 4. hete.

Történelem.

VII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A magyarság életmódja a vándorlás alatt.

Nevelési cél: őseink ismerete s ezzel a mult megbecsülése.

I. *Előkészítés.* a) *Számonkérés.* A magyarok eredete, őshazája és vándorlása felújítása, számonkérés.

b) *Célkitűzés.*

II. *Tárgyalás.* a) *Általános jellemzés.* Az ősmagyarok foglalkozása megfelelt vándorló életmódjuknak. Halásztak, vadásztak, prémekkel kereskedtek, de állattenyésztéssel is foglalkoztak, a földművelést azonban — bár már jól ismerték — rabszolgáikra bízták. Szálláshelyük kettős volt: téli és nyári. Télen a befagyott folyókhoz húzódtak, léket vágtak jegükön s úgy halásztak, tavasszal viszont füves-legelős tájakra vonultak, ahol állataikat legeltették, gabonát és hüvelyeseket termeltek. Az iráni népektől tanulták meg a bányászatot s a fémolvasztást, aminek különösen a fegyverkészítés és ötvösség szempontjából vették nagy hasznát. Ismerték már az aranyat, ezüstöt, vasat és rezet s értettek feldolgozásukhoz is. Szerették az ékszereket, a díszes ruházatot és fegyverzetet. Fegyvereiket, ruhájukat, háztartási cikkeiket, bőrből készült lószerszámaikat rendszerint maguk készítették. Kardjaikat azonban a Kaukázusból szerezték be. Ruházatuk anyaga prém, bőr, nemez, vászon, később pedig már selyem is volt. Vászonsátrakban laktak, melyeket farácsokkal erősítettek meg. Szomszédaikkal cserekereskedést folytattak.

b) *Társadalmi, családi életük.* Társadalmi szervezkedésük alapja a család volt. A török népekkel ellentétben, egynejtűségben éltek. A vőlegény (vevőlegény) a vőfély útján pré-

mekért, szőnyegekért, tinókért vette meg atyjától az eladó lányt, (háztűznéző), majd a házi tűzből vitt parázssal lovára kapta aráját s hazavitte. Ha nem adták oda, sokszor el is rabolta. (Nőrablás.) Családi életének alapja a kölcsönös megértés (fele-ség) és a szigorú erkölcsök. A nő férjét „uram“-nak nevezte, annak öccsét „kisebbik uramnak“, ami azért történt, hogy a férj halála után az özvegyet volt férjének öccse vette feleségül, hogy az asszonyért fizetett „ár“ el ne vesszen. Az öregeket tisztelték, a vendégeket nagy szeretettel fogadták.

c) *A nemzetiségek.* Az egymással rokon családokat vérségi kapocs forrasztotta össze *nemzetséggé*. A hagyomány szerint Árpád 108 nemzetséggel indult utnak az új haza elfoglalására. A nemzetségek földközösségben éltek. (A közös föld terményeit osztották el maguk között az egyes családok); közösen művelték a földet, közösek voltak az állatok (szarvasmarhák, lovak, sertések) és a rabszolgák. De magántulajdon volt a fegyver, ruha, sátor és a fényűzési tárgyak. A nemzetségek élén a nemzetségfő — rendszeren a legidősebb férfi — állott, aki egyben nemzetségeinek legfőbb bírása is volt.

d) *A törzsszervezet.* A nemzetségek távolabbi rokonság révén törzsekben egyesültek, melyeknek élén a törzsfők állottak. A honfoglaláskori hét törzs fője a következők voltak: Álmos, Előd, Ond, Kende, Tas, Huba és Tétény, ezekhez csatlakozott a kabarok három törzse egy törzsként. (8. törzs.) A hét törzs pedig a következő nevet viselte: Nyék, Magyar, Kürtgyarmat, Tarján, Jenő, Kér és Keszi. A törzsek egymástól függetlenül éltek, csak hadivállalatokra egyesült több törzs egymással. Ilyenkor közös vezért, kendét választottak. A törzsek között felmerülő viszályokat béke idején a bírói hatalommal felruházott vezérre, a gyulára bízta. Ő volt egyúttal a közös vezér helyettese is a háborúban.

Etelközben nagyjelentőségű változás állott be a magyarság életében. A hét törzs fője — a honfoglalás előestéjén — egy *nemzetté* egyesült örökös *fejedelem* (Árpád) alatt. A törzsfők és nemzetségfők tanácsadó gyűlését pedig *nemzetgyűlésnek* nevezték.

e) *Vallás.* Hittek a túlvilági életben (lélek). Elterjedt volt köztük a holtak szellemében való hit is. Táltosaikat varázsló, jós tehetségeknek hitték, kik egyúttal költőik is voltak. Az ősök szellemeinek jóindulatát áldozat bemutatásával igyekeztek megnyerni. Hittek jó és rossz szellemekben. Áldozatot forrásoknál, szent fáknál, kőoltáron mutatattak be. Sokszor — különösen fontosabb események előtt — hízlalt fehér lovat áldoztak. A táltosok ezek esontjaiból, beleiből jósoltak. Húsát áldomáson vagy lakomán fogyasztották el. Halottaikat élelemmel, ruházattal és fegyverzettel látták el. Velük temették el lovukat is. A halott szellemének kiengesztelésére lakomát (tort) rendeztek.

f) *Írás.* Írásuk a rovás-írás volt. Késsel fapálcákra róták a betűket balról jobbra (így jobban kézre esett.) Hazánkban még századokon át ismeretes volt a rovásírás.

g) *Költészet.* Kedveltek voltak a hősmondák, népmesék, népdalok, melyeket rendszerint lakomáik után hallgattak.

h) *Harcmodor, hadviselés.* Őseink főfoglalkozása a hadakozás volt. Ez győzelem esetén gazdag zsákmányhoz juttatta őket. Győzelemhez viszont vitézség, bátorság, ügyesség kellett. Így vált vitéz lovas katonanemzetté a magyarság. Ijjal, nyíllal, parittyával, egyélű görbe karddal, fokossal és kopjával felfegyverkezve mindig támadásra rendezkedtek be; mint lovas nép védekezéshez csak végső esetben folyamodtak. *Harcmodorukat* az óvatosság, ravaszság jellemezte. *Harcuk* három részből állott: először messziről nyílzáport zúdítottak az ellenségre, hogy megzavarják annak tömött sorait. Ha ez sikerült s teljes volt a fejetlenség, húj, huj kiáltással az ellenségre rontottak és fokossal, lándzsával és karddal vívtak közelharcot. Végül az üldözés következett, amely az ellenség teljes megsemmisítéséig tartott. Ha azonban az ellenség erősebbnek bizonyult náluk, színlelt visszavonulással törbe csalták azt s azután hirtelen visszafordulással s meglepetésszerű támadással tönkreveték. A sereg ezredekre, századokra, tizedekre oszlott. Tíz ezred egy töményt alkotott. Fegyelmeztségük, gyorsaságuk meglepte a nyugati népeket s szinte tehetetlenül állottak a rettenthetetlen s vitéz lovasnéppel szemben.

III. Összefoglalás.

1940. október 4. hete.

Polgári jogok és kötelességek.

VIII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A törvényhozás.

Nevelési cél: A közügyekben való részvétel kötelességünk.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. A képviselőválasztásról tanultak felújítása.

b) Célkitűzés.

II. *Tárgyalás.* Alkotmányos államokban a törvényhozást az államfő és az országgyűlés (nemzet) együttesen gyakorolják. Nálunk a királyi hatalom gyakorlása idején csak az olyan határozat vált törvénné, amelyet szabályszerűen kihirdettek. Sem a király, sem az országgyűlés egymagában érvényes törvényt nem alkothatott, hanem csak együttvéve a király és a nemzet.

A királyi hatalom gyakorlásának szünetelése óta a törvényhozó hatalmat előbb a nemzetgyűlés gyakorolta, 1927 óta pedig a magyar országgyűlés.